

Володимир Кахнич

ORCID: 0000-0003-1446-8387

Львівського національного університету імені Івана Франка
volodymyr.kakhnych@lnu.edu.ua

Назар Шпак

ORCID: 0000-0002-4767-3283

Львівського національного університету імені Івана Франка
nazar0306@ukr.net

Вид статті: наукова стаття

Становлення навчального напрямку «Історія західноєвропейського права» у Львові: від історії німецького права до комплексних порівняльних студій

Ключові слова: західноєвропейське право, студії, Львівський університет, юридичний факультет, навчальний напрямок

Становлення та розвиток навчального напрямку «Історія західноєвропейського права» у Львові від історії німецького права до комплексних порівняльних студій на юридичному факультеті Львівського університету як мало, так і має свої особливості, адже потреба пізнати тих, хто знав та прагнув виокремити і побудувати певну правову структуру заслуговує особливого визнання. Адже з'ясувати ті особливості з якими дослідники зіштовхуються в процесі встанов-

лення всіх основних та другорядних моментів у нашому випадку західноєвропейського права потребувало особливого терпіння та знань кожного науковця.

Використання історичного досвіду, на прикладі юридичного факультету Львівського університету, а саме утворення та розвиток західноєвропейського права принесло неоцінений досвід у дослідження права. Оскільки розвиток західноєвропейського права сьогодні допоможе нам зрозуміти і краще усвідомити ту цінність наукових концепцій та їх витоків. Вони формуються під впливом різних історичних періодів та подій, які були важливими для Львівського університету. Одні з перших науковців юридичного факультету такі як Антон Пфлегер, Ігнацій Церголь та інші провадили курси. Ці курси були започатковані науковцями Австрійської імперії. І сьогодні той досвід, який був започаткований ще у XVIII ст. на юридичному факультеті Львівського університету. Залишається корисним та потрібним для майбутніх поколінь дослідників.

Дослідження розвитку західноєвропейського права цікавило науковців в Україні. З-поміж сучасних українських дослідників, які цікавляться західноєвропейським правом варто назвати Ігоря Бойка, Бориса Тищика, Тараса Андрусця, Миколу Кобилецького, Василя Нора, Романа Тарнавського, Володимира Качмара, а також сучасні польські науковці серед яких Адам Редзік та інші. Однак, про науку західноєвропейського права у Львівському університеті з цієї теми ані в українській, ані в зарубіжній історіографії досі не всі періоди висвітлено однаковою мірою.

Метою цієї статті є висвітлення західноєвропейського права на юридичному факультеті Львівського університету крізь призму наукового аналізу основних праць дослідників обраної тематики.

Історія західноєвропейського права — комплексний напрям, який у Львові почав активно розвиватися від початку XX ст. Його становлення відбулося на основі студій з історії німецького права, які у Львівському університеті провадили ще у попередньому столітті. Їхню характеристику як наукового напрямку, а також крізь призму підрозділів та викладачів, здійснили у статті «Становлення та розвиток історико-правової школи на юридичному факультеті Львівського університету» Ігор Бойко та Володимир Кахнич¹, а також В. Кахнич — у ґрунтовній монографії «Юридична освіта і наука у Львівському університеті (1661–1939)»². Зазначені автори характеризували історію німецького права в межах, за їхнім визначенням, наукової школи «Історія держави і права неслов'янських народів», стверджуючи, що це наукове середовище почало формуватися у Львівському університеті імені імператора Франца I у Львові з другої половини 1850-х років. Від 1855 р. на його юридичному факультеті діяла кафедра німецького права, очолена спершу Фердинандом Бішофом,

¹ І. Бойко, В. Кахнич, *Становлення та розвиток історико-правової школи на юридичному факультеті Львівського університету*, «Вісник Львівського університету. Серія юридична» 2015, вип. 61, с. 96–97.

² В. Кахнич, *Юридична освіта і наука у Львівському університеті (1661–1939)*, Львів 2016.

а далі — Гайнріхом Бруннером. Серед праць Ф. Бішофа І. Бойко та В. Кахнич виокремили «Статті з історії маґдебурзького права» («Beiträge zur Geschichte des Magdeburger Rechts», 1865) та «Про німецький правовий кодекс Краківської бібліотеки» («Über des deutschen Rechtskodex der Krakauer Bibliothek», 1865), серед праць Г. Бруннера — «Дарування землі за меровінгів та агілолфінгів» («Die Landschenkungen der Merowinger und Agilolfinger») (1885), «Історія німецького права» («Deutsche Rechtsgeschichte») (1887–1892), «Основи історії німецького права» («Grundzüge der deutschen Rechtsgeschichte») (1901). Отже, як бачимо, Г. Бруннер пішов шляхом від написання вузькотематичних праць до їх синтезу, яких потребував навчальний процес. Серед наступного покоління представників наукової школи «Історія держави і права неслов'янських народів» І. Бойко та В. Кахнич наголосили на постаті Едварда Буля, який проводив студії з історії німецької держави та права у 1870–1880-х роках, відтак — на Александрові Яновичу, Пшемиславі Домбковському, Альфредові Гальбані³. Характеризуючи цих учених, автори цікавилися передусім їхніми біографіями. Натомість ми спробуємо висвітлити їхню викладацьку діяльність в контексті історії німецького права та історії західноєвропейського права (на основі передусім офіційних видань Львівського університету, що мають характер першоджерел)⁴.

Необхідно наголосити й на тому, що перші викладачі історії німецького права у Львівському університеті походили з німецькомовного середовища монархії австрійських Габсбургів: Фердинанд Бішоф народився у 1826 р. у чеському Оломоуці, де й закінчив місцевий університет⁵; Гайнріх Бруннер народився 1840 р. у м. Вельсі безпосередньо на теренах Австрії, був випускником Віденського університету⁶; Едвард Буль, як і Ф. Бішоф народився у Чехії, закінчив юридичний факультет Карлового університету в Празі⁷. Натомість наступне покоління істориків німецького права, які викладали у Львівському університеті, походили з польського інтелектуального середовища та були вихованцями юридичного факультету Львівського університету (тож, певним чином продовжували традиції попередніх десятиліть, закладені Ф. Бішофом, Г. Бруннером та Е. Булем).

Аналізуючи викладацьку діяльність, випускника юридичного факультету Львівського університету, а наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. — звичайного професора німецького права А. Яновича зазначимо, що серед його лекцій-

³ І. Бойко, В. Кахнич, *Становлення та розвиток історико-правової школи...*, с. 96–97.

⁴ С. k. Uniwersytet imienia cesarza Franciszka I we Lwowie. Skład Uniwersytetu i program wykładów (Program wykładów), Lwów 1890–1918.

⁵ М. Мельник, *Бішоф (Bischof) Фердинанд Франц Ксаверій Георг*, [в:] *Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. І: А–К, Львів 2011, с. 214.

⁶ М. Мельник, *Бруннер (Brunner) Гайнріх*, [в:] *Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. І: А–К, Львів 2011, с. 244.

⁷ О. Бондар, *Буль Едвард*, [в:] *Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. І: А–К, Львів 2011, с. 250.

них курсів були «Історія німецької держави і права»⁸, «Історія німецького права (джерела та публічне право)» та «Історія джерел і публічного німецького права»⁹, «Історія і система німецького приватного права»¹⁰, «Німецьке приватне право»¹¹, «Історія німецького кримінального і процесуального права»¹², «Історія німецького кримінального права та судового процесу»¹³. Крім того, вчений керував семінаром із німецького права¹⁴. Ще у 1886 р. світ побачило

⁸ *UF I. PW w półroczu letniem 1890/1*, Lwów 1891, c. 26, 28; *UF I. PW w półroczu zimowem 1891/2*, Lwów 1891, c. 26, 28; *UF I. PW w półroczu letniem 1891/2*, Lwów 1892, c. 26, 28; *UF I. PW w półroczu zimowem 1892/3*, Lwów 1892, c. 25; *UF I. PW w półroczu letniem 1892/3*, Lwów 1893, c. 25, 27; *UF I. PW w półroczu zimowem 1893/4*, Lwów 1893, c. 26; *UF I. PW w półroczu letniem 1893/4*, Lwów 1894, c. 26, 28.

⁹ *UF I. PW w półroczu zimowem 1894/5*, Lwów 1894, c. 28–29; *UF I. PW w półroczu zimowem 1895/6*, Lwów 1895, c. 28; *UF I. PW w półroczu zimowem 1896/7*, Lwów 1896, c. 29; *UF I. PW w półroczu zimowem 1897/8*, Lwów 1897, c. 34; *UF I. PW w półroczu zimowem 1898/9*, Lwów 1898, c. 34; *UF I. PW w półroczu zimowem 1899/900*, Lwów 1899, c. 40; *UF I. PW w półroczu zimowem 1900/901*, Lwów 1900, c. 40; *UF I. PW w półroczu zimowem 1901/1902*, Lwów 1901, c. 40; *UF I. PW w półroczu zimowem 1902/1903*, Lwów 1902, c. 40; *UF I. PW w półroczu zimowem 1903/1904*, Lwów 1903, c. 42; *UF I. PW w półroczu zimowem 1904/1905*, Lwów 1904, c. 45; *UF I. PW w półroczu zimowem 1905/1906*, Lwów 1905, c. 49, 50; *UF I. PW w półroczu zimowem 1906/1907*, Lwów 1906, c. 47; *UF I. PW w półroczu zimowem 1907/1908*, Lwów 1907, c. 5; *UF I. PW w półroczu zimowem 1908/1909*, Lwów 1908, c. 5; *UF I. PW w półroczu zimowem 1909/1910*, Lwów 1909, c. 5; *UF I. PW w półroczu zimowem 1910/1911*, Lwów 1910, c. 5; *UF I. PW w półroczu zimowem 1911/1912*, Lwów 1911, c. 5; *UF I. PW w półroczu zimowem 1912/1913*, Lwów 1912, c. 5; *UF I. PW w półroczu zimowem 1913/1914*, Lwów 1913, c. 5.

¹⁰ *UF I. PW w półroczu zimowem 1894/5...*, c. 28–29; *UF I. PW w półroczu letniem 1894/5*, Lwów 1895, c. 28, 30; *UF I. PW w półroczu letniem 1895/6*, Lwów 1896, c. 29–31; *UF I. PW w półroczu letniem 1896/7*, Lwów 1897, c. 34, 36; *UF I. PW w półroczu letniem 1897/8*, Lwów 1898, c. 36, 38; *UF I. PW w półroczu letniem 1898/9*, Lwów 1899, c. 37–39; *UF I. PW w półroczu letniem 1899/900*, Lwów 1900, c. 39, 41; *UF I. PW w półroczu letniem 1900/901*, Lwów 1901, c. 40–42; *UF I. PW w półroczu letniem 1901/1902*, Lwów 1902, c. 41–43; *UF I. PW w półroczu letniem 1902/1903*, Lwów 1903, c. 42–44; *UF I. PW w półroczu letniem 1903/1904*, Lwów 1904, c. 44–46; *UF I. PW w półroczu letniem 1904/1905*, Lwów 1905, c. 47, 49; *UF I. PW w półroczu letniem 1905/1906*, Lwów 1906, c. 49, 51; *UF I. PW w półroczu letniem 1906/1907*, Lwów 1907, c. 5, 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1907/1908*, Lwów 1908, c. 5, 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1908/1909*, Lwów 1909, c. 5, 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1909/1910*, Lwów 1910, c. 5, 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1910/1911*, Lwów 1911, c. 5; *UF I. PW w półroczu letniem 1911/1912*, Lwów 1912, c. 5; *UF I. PW w półroczu letniem 1912/1913*, Lwów 1913, c. 5.

¹¹ *UF I. PW w półroczu zimowem 1893/4...*, c. 25, 26.

¹² *UF I. PW w półroczu letniem 1894/5...*, c. 28, 30; *UF I. PW w półroczu letniem 1895/6...*, c. 29–31; *UF I. PW w półroczu zimowem 1905/1906...*, c. 49, 50.

¹³ *UF I. PW w półroczu letniem 1898/9...*, c. 37–39; *UF I. PW w półroczu letniem 1900/901...*, c. 40–42; *UF I. PW w półroczu letniem 1901/1902...*, c. 41–43; *UF I. PW w półroczu letniem 1902/1903...*, c. 42–44; *UF I. PW w półroczu letniem 1903/1904...*, c. 44–46.

¹⁴ *UF I. PW w półroczu letniem 1890/1...*, c. 26, 28; *UF I. PW w półroczu zimowem 1891/2...*, c. 26, 28; *UF I. PW w półroczu letniem 1891/2...*, c. 26, 28; *UF I. PW w półroczu letniem 1892/3...*, c. 25, 27; *UF I. PW w półroczu letniem 1893/4...*, c. 26, 28; *UF I. PW w półroczu letniem 1894/5...*, c. 28, 30; *UF I. PW w półroczu letniem 1895/6...*, c. 29–31; *UF I. PW w półroczu letniem 1896/7...*, c. 34, 36; *UF I. PW w półroczu letniem 1897/8...*, c. 36, 38; *UF I. PW w półroczu letniem 1898/9...*, c. 37–39; *UF I. PW w półroczu letniem 1899/900...*, c. 39, 41; *UF I. PW w półroczu letniem 1900/901...*, c. 40–42; *UF I. PW w półroczu letniem 1901/1902...*, c. 41–43; *UF I. PW w półroczu letniem 1902/1903...*, c. 42–44;

перше видання праці А. Яновича «Історія німецького права» («*Historia prawa niemieckiego*»), яка у 1898 р. була перевидана¹⁵.

«Історія німецького права» А. Яновича структурно охоплює декілька частин. У вступі вчений окреслив завдання історії права та завдання і предмет історії німецького права, застосовані ним методи для дослідження цієї царини, джерела та наукову літературу тощо. Перша частина праці охоплює: 1) аналіз загальної історії права, зокрема, територіальні та історико-політичні межі правового розвитку германських народів (у тому числі, головні ознаки так званого первинного народного права, його пережитки та ін.), суспільні засади правового життя (родинний та громадський устрій, соціальні стани тощо), джерела права (усне право, пам'ятки кодифікованого права та ін.); 2) спеціальну історію публічного права (історію устрою держави та органів управління нею, історію кримінального права та історію процесуального права). Друга частина характеризує працю А. Яновича стосується періоду від закінчення Великого переселення народів аж до відокремлення східних германців від Франкської держави. Її структура аналогічна до попередньої частини: загальна історія права (територіальні та історично-політичні межі правового розвитку, суспільні засади правового життя, джерела права) та спеціальна історія публічного права (історія устрою держави та органів управління нею, історія кримінального права та історія процесуального права). Проте саме наповнення другої частини праці, зважаючи на краще відображення матеріалу в джерелах, повніше. У цьому контексті особливо виділяється третій розділ «Джерела права», адже він містить характеристику так званого дуалізму права, меж чинності народного та римського права, аналіз кодексів різних германських народів: «*Lex Salica*», «*Lex Ribuariorum*», «*Lex Francorum*», «*Lex Alamannorum*», «*Lex Baiuvariorum*», «*Lex Frisionum*», «*Lex Saxonum*», «*Lex Thuringorum*», «*Lex Langobardorum*», правових пам'яток бургундів, вестготів та остготів тощо¹⁶.

Важливим є визначення завдань історії права, яке навів А. Янович, позаяк воно дозволяє відтворити уявлення львівських юристів наприкінці XIX ст. про цю ділянку юридичної науки. Так, вчений писав про право як один з головних чинників, під впливом якого виникають, розвиваються та припиняють існування людські відносини, тобто воно створює умови для існування суспільства, основи його устрою. А. Янович писав: «Закони різних народів дуже різняться, позаяк відрізняється їхнє національне життя, — отже й право кожної окремої нації не з'явилося на світ готовим і не було незмінним — таким, як його представляє нам певний закон чи кодекс. Право кожної нації

UF I. PW w półroczu letniem 1903/1904..., с. 44–46; *UF I. PW w półroczu letniem 1904/1905...*, с. 47, 49; *UF I. PW w półroczu letniem 1905/1906...*, с. 49, 51; *UF I. PW w półroczu letniem 1906/1907...*, с. 5, 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1907/1908...*, с. 5, 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1908/1909...*, с. 5, 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1909/1910...*, с. 5, 7.

¹⁵ A. Janowicz, *Historia Prawa Niemieckiego*, Wydanie drugie poprawione, Lwow 1898, VII + 475 с.

¹⁶ Там само, VII + с. III–VII.

піддається постійному рухові, постійним, хоча часто й повільним, змінам. Щільно поєднане з національним життям, воно черпає у ньому сили, разом з ним розвивається й занепадає. [...] Кожен право кожного народу є результатом попереднього розвитку. Тому наука не задовільняється екзегезою та коментуванням чинних правових положень, а намагається окреслити розвиток права від найдавніших часів. Вивчити та представити цей розвиток упродовж століть і є завданням загальної історії права»¹⁷. Натомість завданням історії німецького права (або ж історії німецької держави і права), за А. Яновичем, є представлення розвитку права на основі аналізу життя германських народів — від початків їх виникнення до сучасності. За думкою науковця предмет дослідження цієї ділянки історії права не обмежений лише якоюсь стороною правового життя чи певним напрямом права, а охоплює усе приватне та публічне право (включно з державним, кримінальним та процесуальним)¹⁸.

З методологічного погляду, розвиток історії права, за А. Яновичем, спирався передусім на синхронний та хронологічний методи. Перший метод полягав у поділі усього матеріалу на хронологічні періоди, відповідно до найважливіших історичних подій, що мали вплив на правовий розвиток (у межах кожного періоду аналізували сфери публічного та приватного права). Натомість хронологічний метод передбачав виокремлення у матеріалі тих чи інших правових інститутів, розвиток яких аналізувався від виникнення до сьогодення. А. Янович наголошував, що синхронний метод найкраще застосовувати для дослідження публічного права, натомість хронологічний — приватного права¹⁹.

Наприкінці 1900-х –початку 1910-х років історією німецького права, зокрема приватного, зацікавився приватний доцент Львівського університету Алойзій Віняж. Учений закінчив юридичний факультент цього ж вишу (1889), навчався також у Відні та Берліні, опрацьовував архіви Ватикану, Архів гродських і земських актів та у Державному архіві у Львові. Така підготовка в плані джерелознавства зробила А. Віняжа прекрасним знавцем джерел з історії права. Наголосимо, що серед головних наукових інтересів А. Віняжа була історія польського права²⁰. І лише у зв'язку з нею він почав займатися історією німецького права, позаяк ці ділянки були тісно пов'язані. Студентам-правникам А. Віняж пропонував предмети «Історія і система приватного німецького права»²¹, «Історія німецького приватного права: сімейне спадкове право»²², «Приватне німецьке право (сімейне та спадкове право)»²³.

¹⁷ Там само, VII, с. 2.

¹⁸ Там само, VII, с. 2–5.

¹⁹ Там само, VII + с. 5–6.

²⁰ А. Редзкі, Віняж (*Winiarz*) Алойзи, [в:] *Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. I: А–К, Львів 2011, с. 290.

²¹ *UF I. PW w półroczu letniem 1909/1910...*, с. 5; *UF I. PW w półroczu letniem 1910/1911...*, с. 5; *UF I. PW w półroczu letniem 1911/1912...*, с. 5.

²² *UF I. PW w półroczu zimowiem 1910/1911...*, с. 6; *UF I. PW w półroczu zimowiem 1911/1912...*, с. 6.

²³ *UF I. PW w półroczu zimowiem 1908/1909...*, с. 6; *UF I. PW w półroczu zimowiem 1909/1910...*, с. 6.

Історія німецького права була важливою складовою наукових інтересів Альфреда Гальбана (Блюменстока). Наголосимо, що ще 1894 р. цей випускник юридичного факультету Львівського університету габілітувався з німецького права на підставі праці «Дослідження історії нерухомої власності у германських народів» («*Studia nad historją własności nieruchomej u ludow germańskich*»). Відтак він обійняв посаду надзвичайного професора німецького права й історії устрою Австрії у Львівському університеті (1894–1897). Від 1897 р. був професором із тим самим предметним засягом, а з 1905 р. — професором порівняльного правознавства з обов'язком викладання спеціальних курсів з німецького права²⁴. Серед наукових праць А. Гальбана цікавим є тритомник «Римське право в національних германських державах» («*Das römische Recht in den germanischen Volksstaaten*», 1899–1901)²⁵, «Дослідження історії нерухомої власності у германських народів. І стосунок людини до землі у саліцьких франків перед вторгненням на римські території» («*Studyja nad historją własności nieruchomej u ludów germańskich. I Stosunek człowieka do ziemi u Franków salickich przed wkroczeniem na terytorium rzymskie. Kraków: Nakładem Akademii umiejętności*», 1891)²⁶, «3 історії німецького права на Поділлі, Волині та в Україні» («*Zur Geschichte des deutschen Rechtes in Podolien, Wolhynien und der Ukraine*», 1896)²⁷.

Курси А. Гальбана в руслі історії німецького права мали таку тематику: «Німецьке право»²⁸, «Германське *Leges barbarorum*»²⁹, «Німецьке право. Історія джерел і публічного права»³⁰, «Загальна частина німецького приватного права»³¹, «Історія і система німецького приватного права»³², «Німецьке приватне право у стосунку до римського права»³³, «Історія і система німецького майнового права»³⁴, «Німецьке майнове право»³⁵, «Історія німецького сімей-

²⁴ А. Редзюк, Р. Лаврецький, Гальбан (Halban) (Блюменсток) Альфред, [в:] *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. I: А–К, Львів 2011, с. 321.

²⁵ В. Кахнич, *Юридична освіта і наука...*, с. 174.

²⁶ А. Blumenstok, *Studyja nad historją własności nieruchomej u ludów germańskich. I. Stosunek człowieka do ziemi u Franków salickich przed wkroczeniem na terytorium rzymskie*, Kraków 1891.

²⁷ А. Halban, *Zur Geschichte des deutschen Rechtes in Podolien, Wolhynien und der Ukraine*, Berlin 1896.

²⁸ *UF I. PW w półroczu zimowiem 1915/1916*, Lwów 1915, с. 8; *UF I. PW w półroczu letniem 1916/1917*, Lwów 1917, с. 6.

²⁹ *UF I. PW w półroczu zimowiem 1912/1913...*, с. 6.

³⁰ *UF I. PW w półroczu zimowiem 1916/1917*, Lwów 1916, с. 6; *UF I. PW w półroczu zimowiem 1918/1919*, Lwów 1918, с. 6.

³¹ *UF I. PW w półroczu letniem 1910/1911...*, с. 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1911/1912...*, с. 7.

³² *UF I. PW w półroczu letniem 1915/1916*, Lwów 1916, с. 5; *UF I. PW w półroczu zimowiem 1917/1918*, Lwów 1917, с. 6.

³³ *UF I. PW w półroczu letniem 1912/1913...*, с. 5.

³⁴ *UF I. PW w letniem półroczu 1906/1907*, Lwów 1907, с. 6.

³⁵ *UF I. PW w półroczu letniem 1909/1910...*, с. 7.

ного і спадкового права»³⁶. Професор також проводив семінар з німецького права³⁷ та семінарські вправи з німецького права³⁸.

Отже, як бачимо, в межах історії німецького права А. Гальбан розглядав різні ділянки права, з наголосом на приватному праві, — майновому, сімейному, спадковому, а також на джерелах права. Ще у 1905/1906 навчальному році А. Гальбан прочитав курс «Романсько-германські основи європейського права» (читав його студентам і в 1917/1918 навчальному році)³⁹, а в зимовому півріччі 1913/1914 навчального року — курси «Джерела німецького середньовічного права у стосунку до аналогічних французьких та італійських джерел»⁴⁰ та «Розвиток середньовічного державного права в Німеччині, Франції та Італії»⁴¹. Саме вони ознаменували перехід вченого до комплексних студій з історії західноєвропейського права, розширення рамок цього напрямку на широкий спектр проблематики. У зимовому семестрі 1919–1920 навчального року А. Гальбан прочитав комплексний курс «Західноєвропейське право»⁴², від 1919 р. й до середини 1920-х років викладав дисципліну «Історія західноєвропейського права»⁴³. І, що найголовніше, у 1920-х роках проводив семінарські вправи з історії західноєвропейського права⁴⁴ семінарські вправи з західноєвропейського права⁴⁵ та семінар західноєвропейського права⁴⁶.

Іншим провідним ученим, який досліджував та викладав історію західноєвропейського права, був Пшемислав Домбковський, постать якого досить

³⁶ *UF I. PW w półroczu letniem 1905/1906...*, c. 50.

³⁷ *UF I. PW w półroczu letniem 1913/1914*, Lwów 1914, c. 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1915/1916...*, c. 7.

³⁸ *UF I. PW w półroczu zimowym 1907/1908...*, c. 7; *UF I. PW w półroczu zimowym 1908/1909...*, c. 6, 7; *UF I. PW w półroczu zimowym 1909/1910...*, c. 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1909/1910...*, c. 7, 8; *UF I. PW w półroczu zimowym 1910/1911...*, c. 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1910/1911...*, c. 7; *UF I. PW w półroczu zimowym 1915/1916...*, c. 9; *UF I. PW w półroczu letniem 1916/1917...*, c. 6; *UF I. PW w półroczu zimowym 1917/1918...*, c. 6; *UF I. PW w półroczu zimowym 1918/1919...*, c. 6; *Uniwersytet we Lwowie. Program wykładów w półroczu zimowym 1919/1920*, Lwów 1919, c. 6; *UJK P/S W w półroczu letniem (3-cim trymestrze) 1919/1920*, Lwów 1920, c. 6.

³⁹ *UF I. PW w półroczu letniem 1905/1906...*, c. 50; *UF I. PW w półroczu zimowym 1917/1918...*, c. 6; *UF I. PW w półroczu letniem 1917/1918*, Lwów 1918, c. 6.

⁴⁰ *UF I. PW w półroczu zimowym 1913/1914...*, c. 6.

⁴¹ Там само, c. 6.

⁴² *Uniwersytet we Lwowie. Program wykładów w półroczu zimowym 1919/1920...*, c. 6.

⁴³ *UJK P/S W w półroczu letniem (3-cim trymestrze) 1919/1920...*, c. 6; *UJK P/S W w trymestrze III roku akademickiego 1922–1923*, Lwów 1923, c. 7; *UJK P/S W w roku akademickim 1923–1924*, Lwów 1923, c. 10; *UJK P/S W na rok akademicki 1924–1925*, Lwów 1924, c. 11, 15; *UJK P/S W na rok akademicki 1925–1926*, Lwów 1925, c. 11; *UJK P/S W na rok akademicki 1926–1927*, Lwów 1926, c. 11, 15.

⁴⁴ *UJK P/S W w trymestrze III roku akademickiego 1922–1923...*, c. 7; *UJK P/S W w roku akademickim 1923–1924...*, c. 14.

⁴⁵ *UJK P/S W na rok akademicki 1924–1925...*, c. 13.

⁴⁶ *UJK P/S W na rok akademicki 1925–1926...*, c. 14; *UJK P/S W na rok akademicki 1926–1927...*, c. 11, 15.

повно висвітлена в історіографії⁴⁷. Як й А. Гальбан, головний акцент П. Домбковський спершу ставив на історії німецького права. Наприклад, у 1910-х роках викладав курси «Історія джерел німецького публічного права»⁴⁸, «Історія і система німецького приватного права»⁴⁹, «Німецьке право в Польщі»⁵⁰, а також керував семінаром з німецького права⁵¹. Відтак, у другій половині 1910-х років він розробив курс «Розвиток права у Німеччині та Франції», який проводив до 1927 р.⁵² Від цього ж року й до 1939 р. П. Домбковський викладав комплексний лекційний курс «Історія західноєвропейського права»⁵³.

Так, остання третина 1920-х років стала переломною у викладацькій діяльності П. Домбковського, спрямованій на історію західноєвропейського права. З того часу вчений розпочав розвивати й мережу занять, які сприяли б практичній підготовці студентів із окресленого напрямку. Ця діяльність вченого тривала упродовж 1930-х років. Узагальнюючи інформацію про відповідні практичні курси П. Домбковського зазначимо, що він керував:

1) семінаром західноєвропейського права (1927–1939)⁵⁴, який у 1939–1940 навчальному році мав бути перетворений у семінар з історії західноєвропейського права⁵⁵;

⁴⁷ Б. Тищик, Пшемислав Домбковський – видатний історик права (до 130-річчя від дня народження), [в:] «Вісник Львівського університету. Серія юридична», Львів 2007, вип. 44, с. 14–23.

⁴⁸ *UF I. PW w półroczu zimowiem 1915/1916...*, с. 7; *UF I. PW w półroczu letniem 1915/1916*, Lwów 1916, с. 5; *UF I. PW w półroczu letniem 1916/1917...*, с. 6; *UF I. PW w półroczu zimowiem 1917/1918...*, с. 6.

⁴⁹ *UF I. PW w półroczu letniem 1913/1914...*, с. 5; *UF I. PW w półroczu zimowiem 1916/1917...*, с. 6; *UF I. PW w półroczu letniem 1917/1918...*, с. 6; *UF I. PW w półroczu zimowiem 1918/1919...*, с. 6.

⁵⁰ *UF I. PW w półroczu letniem 1916/1917...*, с. 6; *UF I. PW w półroczu letniem 1917/1918...*, с. 6.

⁵¹ *UF I. PW w półroczu letniem 1915/1916...*, с. 8; *UF I. PW w półroczu letniem 1916/1917...*, с. 6; *UF I. PW w półroczu zimowiem 1917/1918...*, с. 6; *UF I. PW w półroczu letniem 1917/1918...*, с. 6; *UF I. PW w półroczu zimowiem 1918/1919...*, с. 6.

⁵² *UF I. PW w półroczu letniem 1916/1917...*, с. 6; *UF I. PW w półroczu letniem 1917/1918...*, с. 6; *UJK P/S W w trymestrze I i II roku akademickiego 1922–1923*, Lwów 1922, с. 7; *UJK P/S W w roku akademickim 1923–1924*, с. 10; *UJK P/S W na rok akademicki 1924–1925...*, с. 10, 15; *UJK P/S W na rok akademicki 1925–1926...*, с. 10; *UJK P/S W na rok akademicki 1926–1927...*, с. 11, 15.

⁵³ *UJK P/S W na rok akademicki 1927–1928*, Lwów 1927, с. 8; *UJK P/S W na rok akademicki 1928–1929*, Lwów 1928, с. 9; *UJK P/S W na rok akademicki 1929–1930*, Lwów 1929, с. 9; *UJK P/S W na rok akademicki 1930–1931*, Lwów 1930, с. 9; *UJK P/S W na rok akademicki 1931–1932 i skład Uniwersytetu w latach akademickich 1930/31 i 1931/32*, Lwów 1931, с. 13; *UJK P/S W oraz skład Uniwersytetu w roku akad. 1932/33*, Lwów 1932, с. 10; *UJK P/S W na rok akad. 1933/34*, Lwów 1933, с. 10; *UJK P/S W na rok akad. 1934/35*, Lwów 1934, с. 8–9; *UJK P/S W na rok akad. 1935/36*, Lwów 1935, с. 9; *UJK P/S W w roku akademickim 1936/37*, Lwów 1936, с. 9; *UJK P/S W w roku akademickim 1937/38*, Lwów 1937, с. 9; *UJK P/S W w roku akademickim 1938/39*, Lwów 1938, с. 8; *UJK P/S W w roku akademickim 1939/40*, Lwów 1939, с. 8.

⁵⁴ *UJK P/S W na rok akademicki 1927–1928...*, с. 8; *UJK P/S W na rok akademicki 1928–1929...*, с. 9; *UJK P/S W na rok akademicki 1929–1930...*, с. 9; *UJK P/S W na rok akademicki 1930–1931...*, с. 9; *UJK P/S W na rok akademicki 1931–1932...*, с. 13; *UJK P/S W ... w roku akad. 1932/33...*, с. 10; *UJK P/S W na rok akad. 1933/34...*, с. 10; *UJK P/S W na rok akad. 1934/35...*, с. 8–9; *UJK P/S W na rok akad. 1935/36...*, с. 9; *UJK P/S W w roku akademickim 1936/37...*, с. 9; *UJK P/S W w roku akademickim 1937/38...*, с. 9; *UJK P/S W w roku akademickim 1938/39...*, с. 10.

⁵⁵ *UJK P/S W w roku akademickim 1939/40...*, с. 8.

2) вправами з західноєвропейського права (1927–1939). Під час їх проведення професору асистував Кароль Кораний, від кінця 1930-х років — також молодші асистенти Юзеф Пашковський та Генрик Греб)⁵⁶.

Серед згаданих учених на окрему увагу заслуговує постать К. Коранія — уродженця Львова та випускника юридичного факультету Львівського університету, що був у числі найкращих учнів П. Домбковського (саме К. Кораний опублікував одну з перших ґрунтовних бібліографій праць цього видатного історика права)⁵⁷. На жаль, в історіографії з історії права постать К. Коранія висвітлена ще недостатньо повно. Серед українських учених найґрунтовніші публікації про нього належать авторству етнологів, позаяк К. Кораний працював на стику двох наук — юриспруденції та етнології⁵⁸. Зокрема, етнолог Роман Тарнавський, характеризуючи К. Коранія як представника львівської етнологічної наукової школи, зазначав, що він від другої половини 1920-х років і до 1939 р. виконував обов'язки старшого асистента Інституту (закладу) історії західноєвропейського права Львівського університету (підрозділом керував П. Домбковський). У 1931 р., після проходження стажування в Італії, Франції та Австрії (збирав матеріали про історію права відповідно романських та германських народів), молодий учений габілізувався на підставі праці про середньовічне спадкове право. Відтак, з 1932–1933 навчального року К. Кораний викладав у Львівському університеті в статусі доцента юридичного факультету⁵⁹.

Педагогічне навантаження К. Коранія полягало у читанні лекційних курсів та проведенні практичних занять. Зокрема, лекційні дисципліни вченого можна поділити на два тематичні блоки:

1) «Історія устрою романських держав»⁶⁰ та «Історія устрою романських держав, разом з репетиторієм»⁶¹;

⁵⁶ UJK P/S W na rok akademicki 1927–1928..., с. 8; UJK P/S W na rok akademicki 1928–1929..., с. 9; UJK P/S W na rok akademicki 1929–1930..., с. 9; UJK P/S W na rok akademicki 1930–1931..., с. 9; UJK P/S W na rok akademicki 1931–1932..., с. 13; UJK P/S W ... w roku akad. 1932/33..., с. 10; UJK P/S W na rok akad. 1935/36..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1936/37..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1937/38..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1938/39..., с. 8; UJK P/S W w roku akademickim 1939/40..., с. 8.

⁵⁷ K. Koranyi, *Bibliografja prac Przemysława Dąbkowskiego (1896–1927)*, «Pamiętnik trzydziestolecia pracy naukowej prof. dr. Przemysława Dąbkowskiego (1897–1927)», Lwów 1927, с. 519–581.

⁵⁸ Р. Тарнавський, «Кабінетні вчені» Етнологічного інституту Університету Яна Казимира у Львові: Іван (Ян) Кухта та Кароль Кораний, [в:] *Науковий збірник Закарпатського музею народної архітектури та побуту*, Ужгород 2018, вип. 4, с. 8–14.

⁵⁹ Р. Тарнавський, *Кафедра етнології Львівського університету. Класичний період (1910–1947)*, Львів 2016.

⁶⁰ UJK P/S W ... w roku akad. 1932/33..., с. 10; UJK P/S W na rok akad. 1933/34..., с. 10; UJK P/S W na rok akad. 1934/35..., с. 9; UJK P/S W na rok akad. 1935/36..., с. 9.

⁶¹ UJK P/S W w roku akademickim 1936/37..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1937/38..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1938/39..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1939/40..., с. 8.

2) «Історія кримінального права на Заході Європи»⁶².

Отже, К. Кораний у своїх лекціях зосереджувався на історії держави і права романських народів (у той час як цю сферу на матеріалах германських народів висвітлював П. Домбковський) та на історії кримінального права в державах Західної Європи.

Стосовно дисциплін із практичної підготовки, за які відповідав К. Кораний, то це були вищі вправи з західноєвропейського права⁶³, вищі та методологічні вправи з історії західноєвропейського права⁶⁴ та нижчі вправи з західноєвропейського права⁶⁵.

Наголосимо, що К. Кораний уважався одним із найавторитетніших польських істориків права й у другій половині ХХ ст. Так, його авторству належать комплексні праці — чотири томна «Загальна історія держави і права» («*Powszechna historia państwa i prawa*», 1961–1967) та посмертне видання «Загальна історія права» («*Powszechna historia prawa*», 1976), опрацьоване Катажиною Сойкою-Зелінською⁶⁶.

Отже, історія західноєвропейського права, як комплексний навчальний напрям порівняльного характеру розпочала становлення у Львові лише на початку ХХ ст. завдяки діяльності двох професорів — Альфреда Гальбана (Блюменстока) та Пшемислава Домбковського. Основою для розвитку цього напрямку стали попередні студії з історії німецького права, які у Львівському університеті розвивалися ще від середини ХІХ ст. Саме історія німецького права була й в основі курсів А. Гальбана та П. Домбковського, які згодом почали розширювати спектр проблематики своїх наукових інтересів і на романські народи. Відтак, у міжвоєнний період можна говорити про історію західноєвропейського права як сформований та цілком самостійний навчальний напрям, у руслі якого працювали й учень П. Домбковського Кароль Кораний. Основу цього напрямку становили порівняльні студії над правом у державах германських та романських народів, зокрема, в епоху Середньовіччя — раннього Нового часу.

⁶² UJK P/S W na rok akad. 1934/35..., с. 9; UJK P/S W na rok akad. 1935/36..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1936/37..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1937/38..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1938/39..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1939/40..., с. 8.

⁶³ UJK P/S W na rok akad. 1933/34..., с. 10; UJK P/S W na rok akad. 1934/35..., с. 9.

⁶⁴ UJK P/S W na rok akad. 1935/36..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1936/37..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1937/38..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1938/39..., с. 9; UJK P/S W w roku akademickim 1939/40..., с. 8.

⁶⁵ UJK P/S W na rok akad. 1933/34..., с. 10; UJK P/S W na rok akad. 1934/35..., с. 9.

⁶⁶ А. Редзік, Кораньї (Koranyi) Кароль Вільгельм, [в:] *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. І: А–К, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011, с. 646.

Бібліографія

- Бойко І., Кахнич В., *Становлення та розвиток історико-правової школи на юридичному факультеті Львівського університету*, «Вісник Львівського університету. Серія юридична», Львів 2015, вип. 61. [Bojko I., Kakhnych V., *Stanovlennia ta rozvytok istoryko-pravovoi shkoly na iurydychnomu fakul'teti L'vivs'koho universytetu*. «Visnyk L'vivs'koho universytetu. Serii iurydychna», L'viv, 2015, vup. 61].
- Бондар О., *Буль Едвард*, [в:] *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. I: А–К, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. [Bondar O., *Bul' Edvard*, [v:] *Encyclopedia. L'vivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka*, t. I: А–К, L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2011].
- Кахнич В. С., *Розвиток правової науки та освіти на юридичному факультеті Львівського університету за часів Австрії та Австро-Угорщини*, [в:] «Вісник Львівського університету. Серія юридична» 2010, вип. 50. [Kakhnych V. S., *Rozvytok pravovoi nauky ta osvity na iurydychnomu fakul'teti L'vivs'koho universytetu za chasiv Avstrii ta Avstro-Uhorschyny*. «Visnyk L'vivs'koho universytetu. Serii iurydychna», L'viv 2010, vup. 50].
- Кахнич В., *Видатна постать Львівського університету — Пшемислав Домбковський*, [в:] *Професор Володимир Семенович Кульчицький — видатний історик права Львівського національного університету імені Івана Франка: матер. аспірант.-студент. наук. конф. (присвячена пам'яті проф. В. С. Кульчицького) (м. Львів, 22 грудня 2010 р.)*, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. [Kakhnych V. *Vydatna postat' L'vivs'koho universytetu — Pshemyslav Dombkovs'kyj*, [v:] «Profesor Volodymyr Semenovych Kul'chys'kyj — vydatnyj istoryk prava L'vivs'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Franka: mater. aspirant.-student. nauk. konf». (prysviachena pam'iaty prof. V. S. Kul'chys'koho) (m. L'viv, 22 hrudnia 2010 r.), L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2011].
- Кахнич В., *Діяльність історико-правової школи права на юридичному факультеті Львівського університету*, [в:] *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матер. XVIII регіон. наук.-практ. конф. (м. Львів, 26–27 лютого 2012 р.)*, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. [Kakhnych V., *Diial'nist' istoryko-pravovoi shkoly prava na iurydychnomu fakul'teti L'vivs'koho universytetu*, [v:] *Problemy derzhavotvorennia i zakhystu prav liudyny v Ukraini: mater. KhVIII rehion. nauk.-prakt. konf. (m. L'viv, 26–27 liutoho 2012 r.)*, L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2012].
- Кахнич В., *Юридична освіта і наука у Львівському університеті (1661–1939)*, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. [Kakhnych V., *Yurydychna osvita i nauka u L'vivs'komu universyteti (1661–1939)*, L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2016].
- Мельник М., *Бішоф (Bischof) Фердинанд Франц Ксаверій Георг*, [в:] *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. I: А–К, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. [Mel'nyk M., *Bischof (Bischof) Ferdynand Frants Ksaverij Georh*, [v:] *Encyclopedia. L'vivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka*, t. I: А–К, L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2011].
- Мельник М., *Бруннер (Brunner) Гайнріх*, [в:] *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. I: А–К, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. [Mel'nyk M., *Brunner (Brunner) Hajnrikh*, [v:] *Encyclopedia. L'vivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka*, t. I: А–К, L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2011].

- Редзик А., *Віняж (Winiarz) Алойзи*, [в:] *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. I: А–К, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. [Redzik A., *Winiarz (Winiarz) Alojzy*, [v:] *Encyclopedia. L'vivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka*, t. I: А–К, L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2011].
- Редзик А., *Кораньї (Koranyi) Кароль Вільгельм*, [в:] *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. I: А–К, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. [Redzik A., *Koran'i (Koranyi) Karol' Vil'gel'm*, [v:] *Encyclopedia. L'vivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka*, t. I: А–К, L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2011].
- Редзик А., Лаврецький Р., *Гальбан (Halban) (Блюменсток) Альфред*, [в:] *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, т. I: А–К, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. [Redzik A., Lavrets'kyj R., *Hal'ban (Halban) (Bliumenstok) Al'fred*, [v:] *Encyclopedia. L'vivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka*, t. I: А–К, L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2011].
- Тарнавський Р., «Кабінетні вчені» Етнологічного інституту Університету Яна Казимира у Львові: Іван (Ян) Кухта та Кароль Кораній, [в:] *Науковий збірник Закарпатського музею народної архітектури та побуту*, Ужгород: Вид-во О. Гаркуші, 2018, вип. 4. [Tarnav'skyj R., «Kabinetni vcheni» Etnolohichnoho instytutu Universytetu Yana Kazymura u L'vovi: Ivan (Yan) Kukhta ta Karol' Koranyi, «Naukovyj zbirnyk Zakarpats'koho muzeiu narodnoi arkhitektury ta pobutu», Uzhhorod: Vyd-vo O. Harkushi, 2018, vyp. 4].
- Тарнавський Р., *Кафедра етнології Львівського університету. Класичний період (1910–1947)*, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. [Tarnav'skyj R., *Kafedra etnologii L'vivs'koho universytetu. Klasychnyj period (1910–1947)*, L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2016].
- Тищик Б., *Пшемислав Домбковський — видатний історик права (до 130-річчя від дня народження)*, [в:] «Вісник Львівського університету. Серія юридична» 2007, вип. 44. [Tyschuk B., *Pshemyslav Dombkovs'kyj — vydatnyj istoryk prava (do 130-richchia vid dnia narodzhennia)*, «Visnyk L'vivs'koho universytetu. Serii iurydychna» 2007, vyp. 44].
- Blumenstok A., *Studyja nad historyjǎ własności nieruchomej u ludów germańskich. I. Stosunek człowieka do ziemi u Franków salickich przed wkroczeniem na terytorium rzymskie*, Kraków: Nakładem Akademii Umiejętności, 1891.
- C. k. Uniwersytet imienia cesarza Franciszka I we Lwowie. Skład Uniwersytetu i program wykładów (Program wykładów), Lwów: I Związkowa drukarnia, 1890–1918.
- Halban A., *Zur Geschichte des deutschen Rechtes in Podolien, Wolhynien und der Ukraine*. Berlin: Verlag von R. L. Prager, 1896.
- Janowicz A., *Historia Prawa Niemieckiego. Wydanie drugie poprawione*, Lwów: Nakładem autora; Drukarnia Kazimierza Wiesnera, 1898.
- Koranyi K., *Bibliografia prac Przemysława Dąbkowskiego (1896–1927)*, [в:] *Pamiętnik trzydziestolecia pracy naukowej prof. dr. Przemysława Dąbkowskiego (1897–1927)*, Lwów: Księgarnia Gubrynowicza i syna, 1927.
- Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów (Spis wykładów), Lwów: I Związkowa drukarnia, 1920–1939.
- Uniwersytet we Lwowie. Program wykładów w półroczu zimowym 1919/1920, Lwów: I Związkowa drukarnia, 1919.

Development of the history of Western European law in Lviv: From the history of German law to complex comparative studies

Summary

The article is devoted to the development of the study of the history of Western European Law in Lviv from the history of German law to complex comparative studies at the Faculty of Law of Lviv University. The contribution of the employees of the Faculty of Law of Lviv University to the advancement of Western European law is shown. The authors list contemporary researchers at Lviv University who studied Western European law, as well as prominent foreign researchers who have been and are interested in this topic. The peculiarities of scientific and educational works of scientists are studied and their significance and contribution to the development of Western European law at the Faculty of Law of Lviv University are analyzed.

The use of historical experience, based on the example of the Faculty of Law of Lviv University, namely, the formation and development of Western European law as an academic subject, has brought invaluable progress in the study of law. This is because the development of Western European law today will help us better understand the value of the origins of scientific concepts that were formed and are still being formed under the influence of different historical periods, which were initiated by scholars of the Faculty of Law, Lviv University.

The history of Western European law is a complex field, developed actively in Lviv since the early 20th century. Its formation took place on the basis of studies in the history of German law, which were conducted at the University of Lviv in the previous century. Their characterization as a scientific field, as well as through the prism of departments and teachers, was provided in the article “Formation and development of the historical and legal school at the Faculty of Law of Lviv University” by Igor Boyko and Vladimir Kakhnych, as well as in the thorough monograph *Legal Education and Science at the University of Lviv (1661–1939)* by Kakhnych. These authors characterized the history of German law within, according to their definition, the scientific school of the history of state and law of non-Slavic peoples, arguing that this scientific environment began to take shape at Lviv University, named after Emperor Franz I in the second half of the 1850s. From 1855, the Department of German Law operated at the Faculty of Law, headed first by Ferdinand Bischoff and then by Heinrich Brunner. Among Bischoff’s works, Boyko and Kakhnych highlighted *Beiträge zur Geschichte des Magdeburger Rechts* (Articles on the History of Magdeburg Law, 1865) and *Über des deutschen Rechtskodex der Bibliothek* (On the German Legal Code of the Cracow Library, 1865), and among the works of Brunner *Die Landschenkungen der Merowinger und Agilolfinger* (Grant of Land for Merovingians and Agilolfingers, 1885), *Deutsche Rechtsgeschichte* (History of German Law, 1887–1892), and *Grundzüge der deutschen Rechtsgeschichte* (Fundamentals of the History of German Law, 1901).

So, as we see, Brunner went from writing narrow thematic works to syntheses, which required the educational process. Among the next generation of representatives of the scientific school of the history of state and law of non-Slavic peoples, Boyko and Kakhnych emphasized the figure of Edward Bull, who conducted studies on the history of German state and law in 1870–1880, then Alexander Janowicz, Przemyslaw Dombkowski, Alfred Galban.

In characterizing these scholars, the authors focused primarily on their biographies. Here we will try to cover their teaching activities in the context of the history of German law and the history of Western European law (based primarily on the official publications of Lviv University, which have the character of primary sources).

Keywords: Western European law, studies, Lviv University, Faculty of Law, field of study

Wołodymyr Kachnych, Nazar Szpak

Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki we Lwowie

Rozwój historii prawa zachodnioeuropejskiego we Lwowie: od historii prawa niemieckiego do kompleksowych studiów porównawczych

Streszczenie

Artykuł poświęcony jest rozwojowi historii prawa zachodnioeuropejskiego we Lwowie — od historii prawa niemieckiego do kompleksowych studiów porównawczych na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego. Ukazano wkład pracowników Wydziału Prawa Uniwersytetu Lwowskiego w rozwój prawa zachodnioeuropejskiego, wymieniono współczesnych badaczy Uniwersytetu Lwowskiego studiujących prawo zachodnioeuropejskie, a także wybitnych badaczy zagranicznych zainteresowanych tą dziedziną, ich wkład w rozwój prawa zachodnioeuropejskiego.

Korzystanie z doświadczeń Wydziału Prawa Uniwersytetu Lwowskiego w kształtowaniu i rozwoju prawa zachodnioeuropejskiego ma nieoceniony wkład w naukę prawa, albowiem rozwój prawa zachodnioeuropejskiego pomoże nam zrozumieć genezę pojęć naukowych, które powstały i kształtują się pod wpływem różnych okresów historycznych.

Historia prawa zachodnioeuropejskiego jest złożona. Geneza tej dziedziny na Uniwersytecie Lwowskim wywodzi się ze studiów nad historią prawa niemieckiego, prowadzonych na tej uczelni w ubiegłym stuleciu. Ich charakterystykę przedstawiono w artykule *Tworzenie i rozwój szkoły historyczno-prawnej na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego* autorstwa Igora Bojki i Władimira Kachnych oraz w obszernej monografii *Edukacja prawna i nauka na Uniwersytecie Lwowskim (1661–1939)*, autorstwa Kachnych. Pomieszczono tam historię prawa niemieckiego w kontekście historii państwa i prawa ludów niesłowiańskich — od 1855 roku na Wydziale Prawa działała Katedra Prawa Niemieckiego, kierowana najpierw przez Ferdinanda Bischoffa, a następnie przez Heinricha Brunnera. Bojko i Kachnych za najważniejsze w tej materii dzieła F. Bischoffa uznali *Beiträge zur Geschichte des Magdeburger Rechts*, 1865 (Artykuły z dziejów prawa magdeburskiego) oraz *Über des deutschen Rechtskodex der Bibliothek*, 1865 (O niemieckim kodeksie prawnym Biblioteki Krakowskiej), G. Brunnera zaś *Die Landschenkungen der Merowinger und Agilolfinger*, 1885 (Przyznanie ziemi dla Merowingów i Agilolfingów), *Deutsche Rechtsgeschichte*, 1887–1892 (Historia prawa niemieckiego), *Grundzüge der deutschen Rechtsgeschichte*, 1901 (Podstawy historii prawa niemieckiego).

Jak widać, G. Brunner ewoluował od wąskich zakresowo prac do syntezy, która wymagała procesu edukacyjnego. W następnym pokoleniu przedstawiciele szkoły zajmującej się historią państwa i prawa ludów niesłowiańskich ważną postacią był Edward Bull, który w 1870 roku prowadził badania nad historią państwa i prawa niemieckiego. Charakteryzując Aleksandra Janowicza, Przemysława Dombkowskiego, Alfreda Galbana, autorzy skupili się przede wszystkim na ich biografiach, więc w artykule opisano ich działalność dydaktyczną w kontekście historii prawa niemieckiego i historii prawa zachodnioeuropejskiego (opartego przede wszystkim na oficjalnych publikacjach Uniwersytetu Lwowskiego, które mają charakter źródeł pierwotnych).

Słowa kluczowe: prawo zachodnioeuropejskie, studia, Uniwersytet Lwowski, Wydział Prawa, kierunek kształcenia